

СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ ТЕКСТІВ ТА ЖИТТЄТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКИХ ПОЕТІВ ХVІІІ-ХХІ СТОЛІТЬ: ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Ігор Павлюк

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна

e-mail: Pihor@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-8698-3498>

У статті науковця та письменника Ігоря Павлюка означено тенденції формування і динаміку трансформацій світоглядних концепцій (позитивістської, метафізичної, релігійної) українських поетів різних часопросторів (від Івана Мазепи до поетів ХХІ століття) та їхні репрезентації у поезії різних вербалізованих змістоформ. Зокрема акцентовано увагу на суто національних знаках, символах, міфологемах при формуванні та рекреатизації світоглядів поетів, їх реалізації у життєтекстах, текстах, експансії у загальносвітовий культурно-інформаційний простір.

Ключові слова: світогляд, позитивізм, метафізика, релігія, поезія, тоталітаризм, комунікація, комерція, міфологія, ідеологія, демократизація, глобалізація.

1. Постановка проблеми. Світова гуманітарна наука попри розмаїті розмиті формулювання загалом розрізняє три **світогляди** (системи поглядів на життя, природу і суспільство¹): *релігійний, метафізичний та позитивістський*, у часопросторах яких існують мистецтва і техніка, зокрема й поезія (музика Логосу) – як вербальний вияв енергії душі, духу, краси-гармонії, єдності з Універсумом, знаково-символічним виявом яких може бути і слово.

У сприйнятті ж поезії, як і кожного виду мистецтва, окрім формальних, формально-змістових якостей, якраз і важливі світоглядно-змістові її характеристики. Кожен зі світоглядів протягом розвитку, трансформації набув, кристалізував свої знаки, символи, коди, прагнучи у кінцевому підсумку стати *міфом* – тобто легендою (міф із мінорним завершенням), або ж казкою, яка завжди має щасливе завершення (міф-мажор).

Кожен світогляд у ретро- та перспективі, так чи інакше претендуючи на статичну чи репродуктивну безсмертність у певних вертикалях часу та горизонталях простору, *расово, класово, гендерно, національно...* заангажований, сільський та міський... А світогляди деяких поетів творять історіографію, історіософію нації, знання і відчуття про світ, засвіт, Всесвіт.

¹ *Словник української мови* (1978), Київ, Вид-во «Наукова думка», Т. 9, С.96.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Тема тенденцій та трансформацій світоглядів поетів широко оприявлена в популярній світовій та вітчизняній літературі², у відомій статті Івана Франка «Із секретів поетичної творчості», але цілком нова для вітчизняної наукової гуманітаристики, особливо з акцентуацією на компаративному аналізі опублікованих життєтекстів та текстів поетів, частину з яких доцільно вивчати у публіцистичному дискурсі. Тому серед найсвіжіших досліджень у контексті заявленої теми ми звернули увагу на «За крок до сповіді, або останні дні Івана Франка» Ігоря Медвідя³, статтю Наталії Голиціної «Почему люди верят в бога? Ученые обещают ответ через 3 года»⁴, розвиваючи, поглиблюючи чимало положень, викладених у своїх монографіях: «Митець – Влада – Преса: історико-типологічний аналіз»⁵; «Діагностика і прогностика брехні: екскурси в теорію комунікації»⁶; «Письменники у пресі: українськомовний культурно-інформаційний простір Полісся, Холмщини, Підляшшя (1917-1944) та Волині 1917-2000 років: Монографія»⁷, «Поэзия и сверхпоэзия: О многообразии творческих миров» М. П. Епштейна⁸, який, зокрема, зазначає: «Я знаю, що поезія потрібна, – але не знаю, для чого» – сказав Жан Кокто [<http://evene.lefigaro.fr/citation/sais-poesie-indispensable-sais-2206.php>], виділяючи п'ять поглядів на природу і призначення поезії: 1) ідеально-релігійний; 2) суб'єктивно-психологічний; 3) стихійно-демонічний; 4) дієво-соціальний, тобто публіцистичний.

Але всі дослідники єдині в думці про те, що поезія є виразом початкової, об'єктивної гармонії, способом досягнення душевної, суб'єктивної динамічної рівноваги, виразом початкового, об'єктивного хаосу, способом залучення до битви потенційно чи реально ворожих сил, поєднуючи отожд дві одвічні опозиції: гармонія – хаос, об'єктивне – суб'єктивне.

3. Методологічна основа дослідження.

Феноменологічний компаративний неупереджений опис, порівняння поетично-публіцистичних текстів різних історичних періодів, герменевтичний (проникнення у зміст текстів), психоаналітичний (зондування архетипів), семіотичний

² Арістотель. (2002), Нікомахова етика, Αριστοτελους. *Нікіа Нікомахеїа*. Пер. В. Ставнюка, Київ, 480 с.; Арістотель. (1967), Поетика / Пер. Б. Тена; вступ. ст. і коментарі Й. Кобова, Київ, Мистецтво, 136 с.; Арістотель. (1978), Про мистецтво (фрагменти), *Всесвіт*, № 12. Арістотель. (2000), Політика / Пер. з давньогр. та передм. О. Кислюка, Київ, Основи, 239 с.; Пісні літературного походження (1989), *Закувала зозуленька, Антологія української народної творчості: Пісні, прислів'я, загадки, скоромовки*, Київ, Веселка, С. 377-402.

³ Медвідь, І. (2016), За крок до сповіді, або останні дні Івана Франка, URL: <http://photo-lviv.in.ua/za-krok-do-spovidi-abo-ostanni-dni-ivana-franka/>

⁴ Голицына, Н. (2008), «Почему люди верят в Бога? Ученые обещают ответ через 3 года». URL: <https://www.svoboda.org/a/471235.html>

⁵ Павлюк, І. (1997), *Митець – Влада – Преса: історико-типологічний аналіз*, Луцьк, Надстир'я, 112 с.

⁶ Павлюк, І. (2003), *Діагностика і прогностика брехні: екскурси в теорію комунікації*, Львів, Сполом, 80 с.

⁷ Письменники у пресі: українськомовний культурно-інформаційний простір Полісся, Холмщини, Підляшшя (1917-1944) та Волині 1917-2000 років (2010), *Монографія*, Луцьк, ВАТ «Волинська обласна друкарня», 148 с.

⁸ Эпштейн, М.Н (2016), *Поэзия и сверхпоэзия, О многообразии творческих миров*, СПб, Азбука-Аттикус, 480 с.

(дешифровка знаків), ігровий (розкриття механізмів розвитку феноменів), деконструктивістський (пошук маргінальних значень у текстах та смислах свідомості).

4. Виклад основного матеріалу дослідження.

1) Дискурс позитивізму в українській поезії

Спробуємо розглянути, проаналізувати характерні тексти та життєтексти українських поетів, які позиціонували самі себе як позитивісти, атеїсти, поети-ідеологи, богоборці, богохулители, поетів-язичників, поетів-християн, поетів у світоглядній кризі – як вони ідентифікували себе самі і яких такими вважали критика, сучасне їм та перспективне суспільство. А також спробуємо упізнати розбіжності-диспропорції у їх текстотворчості, життєтворчості, їх самооцінці, оцінці сучасниками та нащадками, а також компаративістські посили до окремих моментів у зарубіжних літературах, тим самим простежуючи традиції, тенденції їх світоглядних еволюцій, революцій, деградацій (від позитивістського світогляду через метафізичний до релігійного чи – навпаки...) і вплив цих індивідуальних змін-вібрацій на духовно-душевні шляхи, траєкторії етносу, репрезентантами-резонаторами якого вони є через мовно-культурну причетність. А часто, як правило, мікромодельно повторюють духовний шлях етносу (від язичества – до християнства, скажімо), до якого належать, чи й загалом – людства, яке також іде від полібожжя – до монобожжя.

А оскільки ми беремо як предмет нашого дослідження лише українську поезію, то компаративістські паралелі, дисгармонії інтерпретації, які природні при перекладі, залишаються опосередковано.

Вивчати ж позитивістські та неопозитивістські симптоми у творчості українських поетів закономірно за такою логічною схемою-матрицею:

1. Відверті атеїстичні, богоборчі заяви поетів.

а) у біографіях поетів;

б) у художніх текстах.

2. Нейтральність до релігійного дискурсу.

а) у їх біографіях;

б) у художніх текстах.

3. Активна пропаганда матеріалістичної ідеології (відповідно – у біографіях та художніх текстах).

4. Плітки, наклепи, інтерпретації їх творчості та життєтворчості.

5. Екскурс у психологію творчості на основі фіксації тих чи інших знаків-слів, символів, кодів, термінів із точних наук тощо у їх текстах, що підкреслюють чи спростовують істинні позитивістські світоглядні орієнтири поетів, як-от: комунізм, атеїзм, «немає Бога», дарвінізм тощо.

Перед дослідженням позитивістської поезії дешифрувати суб'єктивної теорії про сам позитивізм як філософський напрям у натуральній інтерпретації та імплементації його в культурно-інформаційний простір та часопростір, адже академічне визначення цього терміна легкодоступне.

Позитивізм як протипод, антипод романтизму, неоромантизму – складовому сегменту культурного, загальногуманітарного, онтологічного метафізичного та релігійного світоглядів. Як світогляд він передбачає творення формул, а не метафор, знаків, символів, а не міфів, тому він умовно близький до реалізму в поезії, а не до модернізму з усіма його напрямками, які передбачають творення квазіреальності, субреальності без обов'язкового опертя на знання цього світу і життя в ньому.

Звідси позитивізм у поезії – це «в ідеалі» вірші атеїста-технаря. Це поезія формул, цифр. Поезія-бухгалтерія. Без духу і без душі. Хоча якщо технар, скажімо, – астроном, – то об'єкт його досліджень сам собою пов'язаний із пафосом, флером, непізнаного, нетутешнього огрому Універсуму, красу якого можна умовно вважати невербалізованою поезією, принаймні – однозначним джерелом натхнення для поетів-метафізиків і духовних (релігійних поетів).

Механістична ж поезія світоглядних реалістів, критичних реалістів, соціалістичних реалістів, постмодерністів тощо базується, як правило, не на релігійних, філософських, психологічних доктринах, а на ідеологічних постулатах, в які при певних суспільних деформаціях ці світоглядні доктрини трансформуються, яскравим прикладом чого є, приміром, віршотворчість, яка обслуговувала діячів інквізиції, вірші українських поетів, які пішли на службу в каральні органи (ЧК, НКВД, КДБ) Радянському Союзу з його офіційною атеїстичною світоглядною доктриною тощо.

Тобто тут можемо вести мову про змістово-, навіть формально подібно сформульовані світоглядні засади, заповіді небесного та земного раю у їх теоретичному протиставленні: для апологетів християнства та комунізму.

«1. Хай не буде тобі інших богів передо Мною!

2. Не роби собі різьби і всякої подоби з того, що на небі вгорі, і що на землі долі, і що в воді під землею. Не вклоняйся їм і не служи їм, бо Я Господь, Бог твій, Бог заздрісний, що карає за провини батьків на синах, на третіх і на четвертих поколіннях тих, хто ненавидить Мене, і що чинить милість тисячам поколінь тих, хто любить Мене, і хто держиться Моїх заповідей.

3. Не призывай Імення Господа, Бога твого, надаремно, бо не помилує Господь того, хто призватиме Його Імення надаремно.

4. Пам'ятай день суботній, щоб святити його! Шість днів працюй і роби всю працю свою, а день сьомий субота для Господа, Бога твого: не роби жодної праці ти й син твій, та дочка твоя, раб твій та невіленьця твоя, і худоба твоя, і прихोцько твій, що в брамах твоїх. Бо шість день творив Господь небо та землю, море та все, що в них, а дня сьомого спочив тому поблагословив Господь день суботній і освятив його.

5. Шануй свого батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі!

6. Не вбивай!

7. Не чини перелюбу!

8. Не кради!

9. Не свідкуй неправдиво на свого ближнього!

10. Не жадай дому ближнього свого, не жадай жони ближнього свого, ані раба його, ані невіленьця його, ані вола його, ані осла його, ані всього, що ближнього твого», – читаємо десять заповідей Божих у тексті Біблії за перекладом Івана Огієнка (<http://bibleonline.ru/bible/ukr/02/20/#1-17>).

Тисячі різножанрових (у тому числі поетичних) книг написано на цю тему. Хоча інтерпретація цих само собою поетичних текстів залежить від рівня духовного загартування реципієнта, але заповіді однозначно прості й розраховані як на освічених людей, книжників, фарисеїв, так і на «простих рибалок»...

І порівнюємо їх із керівництвом до дії «Морального кодексу будівника комунізму», де комунізм в ідеалі – державний устрій, управління в якому здійснюється

генеральним секретарем на чолі вибраних Рад, оснований на принципах економічної та соціальної рівності:

1. *«Відданість справі комунізму, любов до соціалістичної Батьківщини, до країн соціалізму.*
2. *Сумлінна праця на благо суспільства – хто не працює, той не їсть*
3. *Піклування кожного про збереження й примноження суспільного надбання.*
4. *Високе розуміння суспільного обов'язку, нетерпимість до порушення суспільних інтересів.*
5. *Колективізм і товариська взаємодопомога, кожен за всіх, всі за одного.*
6. *Гуманні стосунки і взаємна повага між людьми. Людина людині друг, товариш і брат*
7. *Чесність і правдивість, моральна чистота, простота й скромність у суспільному й особистому житті.*
8. *Взаємоповага в родині, піклування про виховання дітей.*
9. *Непримиренність до несправедливості, дармоїдства, нечесності, кар'єризму, користолюбства.*
10. *Дружба й братерство всіх народів СРСР, нетерпимість до національного й расового неприйняття.*
11. *Непримиренність до ворогів комунізму, справи миру й свободи народів.*
12. *Братерська солідарність з робітниками всіх країн, з усіма народами»⁹.*

У цьому Кодексі принципи моральності, «які визначають суть ставлення особи до суспільства, однієї людини до іншої і до самої себе, моральних основ стосунків між націями і народами, в концентрованому вигляді охоплює моральні ідеали, вироблені трудящими в їхній боротьбі проти експлуатації і гноблення, вимоги пролетарської моралі, правила соціалістичного співжиття, народжені практикою створення нового суспільства. Він відображає сутність моральної культури, особливості моральних відносин і моральної свідомості суспільства, що будує комунізм, соціально-політичну й ідейну єдність радянського суспільства, проголошує вищий принцип комуністичної моралі – відданість справі комунізму».

Закріплений у Програмі Комуністичної партії Радянського Союзу Моральний Кодекс будівника комунізму претендував на інтернаціональне значення. (Див. Пазенок В. С. Моральний кодекс будівника комунізму // http://leksika.com.ua/12930501/ure/moralniy_kodeks_budivnika_komunizmu).

Для виконання і Десяти Божих заповідей і пунктів «Морального кодексу будівника комунізму» потрібні душевно-духовні умови: Віра, Надія і Любов, серед яких любов – найголовніша. Лише в першому випадку – Віра в Бога для спасіння душі у вічності, а в другому – віра в людину для спасіння тіла в цьому, земному житті. Зовсім інший масштаб смислів Буття. Звідси – й незрівнянно інші духовно-душевні діоптрії Поезії, символами яких можуть бути, скажімо, творена поетом молитва чи богохульні по суті слова із поетового заповіту: «...а до того. Я не знаю Бога», або ж «Я так люблю мою Україну убогу, що прокляну святого Бога. За неї душу погублю». Метафізично-позитивістській субстанції – Україні – тут поет приносить у жертву субстанцію сакральну...

⁹ Українська радянська енциклопедія / АН УРСР (1962) ; голов. ред. М. П. Бажан, Т. 9, Маяк-Нахичевань, К., с. 357.

«Моральний кодекс будівника комунізму» направляє світогляд тотально керованої державою людини, людини-поета, поета-людини, громадянина до рівня світогляду первісної людини з його постулатами рівності та спільності майна, заперечуючи класовий лад із поділом на багатих і бідних, впливових і безправних.

Комуністична ідея запозичила у християнства його зміст і методи реалізації-боротьби. Тому й комуністи забороняли релігію – як ідеологічного конкурента.

Особлива гримуча психоделічна суміш – інквізиція у Європі, коли інституціональна Церква брала на себе роль судді-ката, убиваючи людей за гріхи, порушуючи не лише динамічну світоглядну рівновагу суспільства, а й безпосередньо заповідь Богу, адже в Євангелії від Матвія (гол. 7, 1-2 ст.) сказано: «Не судіть, та не судимі будете, бо яким судом судите, таким будете судимі; і якою мірою міряєте, такою і вам будуть міряти», або: «Мені належить помста, і Я воздам!». Не менш дивним у цьому контексті було «запровадження» Церквою індульгенцій (лат. *Indulgentia від latini indulgeo – дозволяю*) – відпущення гріхів за певні матеріальні пожертвування від грішників, як така собі блюзнірська духовна комерція при тому, що навіть Христос постраждав від фарисеїв за те, що відпускав гріхи певним людям: «Ісус сказав розслабленому: «Бадьорися сину, твої гріхи відпускаються». Та тут деякі з книжників заговорили між собою: «Він хулить.» (Мт 9, 2-3). Книжники не вірили, що Ісус є Божим Сином, знаючи при тому, що відпускати гріхи може лише Бог».

Врешті, в основі будь-якої релігії – любов: до Бога і до ближнього, до світу, твореного Всевишнім. Хоча якщо язичество, політеїстичні релігії акцентують увагу на природних стихіях, творіннях Всевишнього, Творця, даючи їм імена богів (слов'янський Стрибог – бог вітру, один з найпопулярніших богів давньої Греції Діоніс – бог рослинності, давньоримська богиня квітів Флора), то монотеїстичні релігії, як християнство, де першість у пошануванні адекватно віддана Творцю у його триєдності (Бог-Отець, Бог-Син, Бог-Дух святий), а не його творінням: рослинам, тваринам, людям, зорям...

Люди ж за відсутності любові в душі починають шукати справедливості у цьому світі. Не знаходячи і справедливості, шукають етики та естетики не в релігії, яка потребує навіть не жертви, а благодіяння, в умоглядній філософії чи в культурі, чому, приміром, буддизм у цьому контексті дехто вважає філософією, а не релігією, адже християнська релігія містить у собі Жертву – Христа – і потребує жертвності, молитви та посту: за Христом можна йти лише із хрестом. Тобто спасіння, Царство Небесне дається через страждання-очищення, через любов до Бога і людей, хоча Всевишній дає свободу своїм творінням. Теоретичні знання ж у сакральній системі координат другорядні, головне – любовне виконання заповідей і дитинна віра, надія, любов до Всевишнього у всіх трьох його іпостасях: Бог-Отець, Бог-Син і Бог-Дух Святий.

Але повертаємось до позитивізму як латентної чи відкритої світоглядної системи поета, зафіксованої у його текстах та життєтекстах, які бувають: а) єдині, б) різні, причиною яких є: а) страх, б) бажання влади, слави, грошей...

Тобто найцінніша цілісна, «ціла» (за Іваном Франком) людина, слово у якої поєднане з ділом при свідомому чи підсвідомому реальному сповідуванні релігійних заповідей, чи принаймні – «Морального Кодексу будівника комунізму», який ставить поета в позитивістську систему координат із тяжінням до метафізичної чи навіть латентно релігійної, адже навіть відверті офіційні співці комунізму чи фашизму

могли зоставатися внутрішньо віруючими людьми і молитися Всевишньому напряму, адже, скажімо, відвідування храму не могло зоставатися непоміченим органами безпеки у відверто авторитарній, тоталітарній системах.

Той же «Моральний Кодекс будівника комунізму» визначав *етичну поведінку громадянина*, у тому числі поет, але не визначав, як він *не має творити-діяти*, щоби не перейти червону лінію універсальної (за природними законами інстинкту самозбереження індивіда чи соціальної групи) моралі. Адже кодекси честі творили у всі часи всі народи, адже існують писані й неписані кодекси честі бандитів, рицарів, самураїв, учителів... Так Л. Рон Хаббард написав і надрукував у 1954 році «Кодекс честі», супроводжуючи його своєрідним вступом: «Ніхто не очікує, що Кодексу честі будуть неухильно дотримуватися. Етичний кодекс не може бути нав'язаний. Будь-яка спроба нав'язати Кодекс честі звела б його до рівня морального кодексу. Він не може бути нав'язаний просто тому, що це – спосіб життя, який може існувати як спосіб життя лише до тих пір, поки його не нав'язують. Застосування цього Кодексу на будь-який іншій основі, крім як на основі самовизначення, призвело б, як будь-який саєнтолог зміг би відразу побачити, до значної деградації людини. Таким чином, можна сказати, що життя за цим Кодексом честі є розкішшю і дотримуються його на основі самовизначення, за умови що людина згодна з ним» (<http://www.scientology.ru/what-is-scientology/the-scientology-creeds-and-codes/the-code-of-honor.html>). Третя, дванадцята і тринадцята заповіді цього Кодексу звучать так: «3. Ніколи не кидайте групу, підтримувати яку – ваш обов'язок; 12. Ніколи не бійтеся заподіяти біль іншому, коли ви стоїте за справедливу справу; 13. Не випробовуйте бажання подобатися або викликати захоплення». Тобто це актуально і в контексті тексту та життєтексту поета як суспільного суб'єкта. Саєнтологія ж – це прикладна релігійна філософія, яка включає в себе філософію і техніку духовного вдосконалення, охоплюючи мораль, етику, освіту, управління тощо.

Універсального кодексу честі поетів нема, але, наприклад, поет, який пише пасквілі, доноси на інших поетів у розмаїті інституції, однозначно втрачає свою поетичну місію, випадаючи з усіх разом світоглядних систем: позитивістської, метафізичної і релігійної, адже підлість, *юдство* однозначно поза честю, совістю у всіх часах у всіх народів і в усіх релігій. А суспільство, яке ідеалізує чи ідолізує донощиків, навіть не знаючи, не вірячи, що вони (ті чи інші поети) можуть апіорі бути такими, – приречене на духовно-фізичну загибель за універсальними (ще не вивченими наукою і, можливо, такими, що й не піддаються людському розумінню) законами народжень і взаємопереходу енергій Універсуму.

Але заглибимось в історію відносно молоді національної літератури, в історію української поезії, маркованої конкретними авторами із фіксованими біографічними вчинками, задокументованими, опубліцистичнені різножанровими писаннями у рамках того чи іншого Кодексу моралі, честі та їх конкретними охудожненими текстами, враховуючи той момент, навіть акцентуючи на ньому, що між художніми заявами, навіть маніфестами, та реальними вчинками, життєвими позиціями поетів бувають значні невідповідності, зазори, прірви, що, врешті, і нівелює цінність художнього слова як такого, яке не відповідає ділу, адже правда – універсальна міра рівноваги у всіх фізичних, метафізичних та художньо-образотворчих системах.

Суб'єкти нашого дослідження не завжди професійні поети, адже поет-професіонал в історії людства рідкісне явище, яке розцвіло буйним ідеологічним цвітом

(щоправда, не завжди плодоносним) у Радянському Союзі, де поети, як і журналісти, публіцисти, мали стати «бійцями ідеологічного фронту», до того професійними були хіба бояни при княжих дружинах, сліпі кобзарі... Всі інші творили поетичні тексти різного рівня пісенності, адже в ідеалі справді кожен вірш «прагне стати» піснею, як проза – казкою...

І хоча одіозний мандрівний філософ, поет, якого «світ ловив... але не впіймав», Григорій Сковорода вже явно має риси позитивіста, а подекуди здається, що його крайньої світоглядної стадії – атеїста (його твори тодішня цензура забороняла як такі, що були «противними Святому Писанію і образливими для чернецтва») ¹⁰ – як у творчості, так і в життєтворчості, але це віруючий християнин-практик, праведний гнів якого проти різнорівневих зла, неправди зрозумілий і оправданий із відстані часу.

Тобто на прикладі Григорія Сковороди можна продемонструвати недосконалість гуманітарного інструментарію для зважування рівноваги між етикою та естетикою, винесення однозначного вердикту тому чи іншому тексту, тому чи іншому автору навіть у їх двоєдності, адже, за найвищим рахунком, зазначеним у Святому Письмі: «Не судить, щоб і вас не судили...», «Я сам відомшу за вас і сам вам воздам»...

Але іншого інструментарію ми не маємо, тому будучи між метафізичною та релігійною (із тяжінням до релігійної) системами світоглядних координат, розглядатимемо творчість та життєтворчість українських поетів у періодично-історичній закономірності, залишаючи творчість та життєтворчість відверто релігійних поетів для аналізу в розділі про релігійний світогляд, як і метафізиків – відповідно.

За іншими критеріями, але за сумою гуманітарних векторів-маркерів, до «чистих» позитивістів не потрапляє й основоположник нової української літератури Іван Котляревський, хоча сама його епохальна «Енеїда» – явно атеїстичний (атеїзм (від грец. *άθεος*, *безбожний*), *безвірництво* – світогляд, характерними рисами якого є відсутність віри в існування будь-яких богів, духів, інших «потойбічних» істот тощо) твір, який воює проти віри в античних богів найнебезпечнішою зброєю – сміхом. Нюанс лише в тому, що типажі його твору – боги мертвої релігії, а поле бою – український суспільно-політичний, духовно-інформаційний ландшафт. І оскільки Котляревського не звинувачували на серйозному судовому рівні в обрАзі цих богів, як, скажімо, Салмана Рушді за його «Сатанинські вірші» ¹¹, де на думку деяких мусульман він образив іслам і самого пророка Мухаммеда, то це логічне свідчення, що апологетів Зевса насправді небагато в сучасних поетові Греції, або вони були доволі пасивними.

Членство Івана Котляревського в полтавській масонській ложі «Любов до істини» навряд чи заважало йому бути християнином, адже масонство (масонство (франкмасонство фр. *Franc-maçonnerie*, англ. *Freemasonry*, «вільне каменярство») – морально-етичний рух у формі закритої організації, певна виражена в алегоріях та ілюстрована символами ритуалізована система принципів, мета якої – моральне

¹⁰ Кошуба, Марія (2012), «Про «атеїзм» Григорія Сковороди». URL: <https://www.religion.in.ua/main/14044-pro-ateyizm-grigoriya-skovorodi.html>

¹¹ Задорожний, Даниїл (2016), «Сатанинські вірші» Салмана Рушді: книжка, яка вбиває живих та оживляє мертвих». URL: http://24tv.ua/sataninski_virshi_salmana_rushdi_knizhka_yaka_vbivaye_zhivih_ta_ozhivlyaye_mertvih_n750540

самовдосконалення, духовне зростання у рамках тієї релігії, яку кожен із масонів сповідує.

До речі, сам Іван Котляревський, як відомо, не думав друкувати його «Енеїду», даючи їй текст переписувати своїм знайомим, аж доки конотопський поміщик Максим Парпура надрукував цю поему в Петербурзі власним коштом у 1798 році, за що автор образився на нього, назвавши його «мацапурою». Але «Енеїда» вже пішла до читачів, означивши новий період її величності всієї української літератури. Так-от через умовне зло народжується умовне добро у позитивістських та метафізичних, принаймні, координатах. У релігійному ж світоглядному просторі ми не можемо і не маємо морального права судити ні сам твір, ні тим більше його автора. Але ми можемо аналітично-діагностично говорити про риси позитивізму у творчості поетів, зокрема Івана Котляревського, нині у контексті цілісності чи калейдоскопічності їх світоглядних векторів. Ставити діагноз. Як ставить діагноз, не судячи хворого, набожний лікар.

2) Дискурс метафізики в українській поезії

Поет-метафізик – це, просто кажучи, митець, світоглядним, етичним та естетичним орієнтиром якого є не засновник релігії (Христос, Будда, Магомет...), не вождь-революціонер, не поганський бог, не утопічна ідеологія, яка тією чи іншою мірою прагне опрактикуватися (як комунізм, приміром) – а інший поет, сама універсальна природа як поет. Тобто в ідеальному визначенні кожен справжній поет – метафізик, людина, яка ще не визначилася у духовно-світоглядній орієнтації: тео- чи гомоцентризм... Із нарацій міфологій, ідеологій поет-маг пробує творити свій Міф, не знаючи, чи створить його, адже для цього, як і для дозрівання «біблійної зернини» потрібен час, а сама зернина, щоби прорости колоском, – повинна померти...

Тому *метафізичний* світогляд для нас – синонім поезії не лише у вербальному її вираженні, **хоча об'єкт нашого дослідження – саме вербалізована різножанрова поезія**: весь огром ще не систематизованих або вже кристалізованих відомих людству і ще не відомих, невидимих фізично-метафізичних та метафізично-фізичних енергій. Субоб'єкт – біографії поетів. Разом – це всесвіт релігії і релігії Всесвіту у ранніх, початкових стадіях свого формування (на рівні міфу), або ж (все геніальне парадоксальне) у період свого старіння, циклічного відживання («старе – як мале»), банкрутства: аж до стадії, коли в античних чи, наприклад, у слов'янських, колись релігійно всесильних богів, вірять хіба що несусвітні божевільні-диваки, а новим уособленням, метафорою Всевишнього стає Комп'ютер, для якого від творення віртуального до реального світів – один крок, який може змодельювати нову матрицю світу, але не може створити людську душу.

В контексті такого технічно-революційного язичества сама поезія для нас може бути вербально-ритуалізованим синонімом релігії у креативному, світоглядному, а не ортодоксальному, суспільно-політичному значенні цього слова-терміна: «У нашій волинсько-холмській родині християнські та сонцепоклонні світовідчуття так зрослися, що релігія для мене з дитинства була поезією, а поезія дотепер – релігією»¹².

¹² «Поезія – моя релігія...»: Розмова з письменником Ігорем Павлюком Тетяни Давидченко (2007), *Дзвін*, Ч. 9, С. 112-115.

Десь між метафізичним та релігійним світоглядами стоїть **демонологія** з її природними та надприродними стихіями, персоніфікованими силами, мавками, русалками, вовкулаками тощо.

* * *

Але ми говоримо про тексти, контексти, підтексти, надтексти, метатексти в авторській поезії та життєтексти її творців, тому почнемо аналіз, інтерпретацію із поетичного твору «Дума» українського військового, політичного, державного діяча Івана Мазепи з відомими словами:

*Всі покою щиро прагнуть,
А не в еден гуж всі тягнуть,
Той направо, той наліво.
А все браття: то-то диво!
Не маи любви, не маи згоди,
Од Жовтої взявши Води.
През незгоду всі пропали.
Самі себе звоювали.*

Ці слова можна практично трактувати у рамках усіх трьох світоглядних концепцій: *позитивістської, метафізичної та релігійної*, адже незгода, розбрат – негативно оцінені як у релігійних заповідях, так і в різних моральних кодексах та кодексах честі, як і зрада, яку в реальному житті здійснив щодо московського царя Петра I сам Іван Мазепа, за що був підданий церковній анафемі, а не за те, скажімо, що явно порушив християнські закони, спокусивши Мотрю Кочубеївну, хресним батьком якої був. Хоча гетьман оправданий і високо піднятий як державотворець багатьма апологетами побудови незалежної від Росії України у позитивістсько-раціональних чи навіть метафізично-романтичних світоглядних координатах. Це характерний приклад політичної канонізації людини при церковній анафемізації та явному християнському гріху: перелюбу, блуду.

Тобто, якщо віднести перші два світогляди (позитивістський та метафізичний) до цьогосвітніх психо-філософських систем, то релігійний світогляд спрямований на потойбічні, відносно вічні координати, адже й один із основних постулатів Христа: «Царство Моє не від світу цього».

Іван Мазепа ж був кесарем (гетьманом) світу цього, якому віддавали яко «кесарю кесарево», а він мав віддавати Богові – Боже», що він і зовні старався робити, будуючи церкви, одночасно явно порушуючи одну із християнських заповідей («*не жадай жони ближнього свого*»), коли спокусив свою похресницю (дивовижне святотатство із релігійної світоглядної дзвіниці) шістнадцятирічну Мотрю Кочубеївну, а Петро I стратив її батька Василя Кочубея, не повіривши йому, що Іван Мазепа готує зраду проти нього – російського царя. Тобто рівновага порушена у всіх трьох світоглядних системах координат відразу, тому залучено було мінімум кілька судів: царський, громадський і церковний. Божий Суд – поза нашою компетенцією, звичайно.

Тому в релігійній системі координат, як я писав у статті «Павла з Петром розсудить Бог» (див. газету «Успенська вежа». – 1992. – № 26 (11)), Івана Мазепу судитиме Всевишній, а в позитивістській системі координат, де етичні Кодекси не працюють, а діють практично закони раціональності, які дехто розглядає як прояви сатанізму, Іван Мазепа був би «оправданий», якби результат його зради був позитивним («пе-

реможців не судять»), а оскільки, зрадивши, він виявився у програті одночасно у всіх світоглядних системах: смерть у позитивістській системі координат, порушення благородно-романтичного пункту кодексів честі (не зрадь), юдство – у християнській системі координат. І лише українська національна, державотворча система координат ніби оправдовує зраду гетьмана Івана Мазепи і бере його на свій прапор, ігноруючи християнсько-моральний контекст його вчинків. Чи правильно це в універсальній системі координат – дискусійне питання.

Хоча й сам гетьман-поет пропонує також і варіанти рішення проблем у полісвітоглядних координатах:

- 1) метафізичний світогляд:
*Матці своїй більш терпіти,
Нуте врагів, нуте бити.
Самопали набивайте!
Острих шабель добувайте...*
- 2) релігійний світогляд:
А за віру хоч умріте...
- 3) метафізичний світогляд:
І вольностей бороніте...
- 4) релігійний світогляд:
Нехай вічна буде слава...
- 5) позитивістський світогляд:
*Же през шаблю маєм права.
Другий ляхам за грош служить,
По Україні і той тужить.*

Як і у «Слові у полку Ігоревім», бачимо тут заклик до єднання на метафізичному, а то й позитивістському світоглядному рівнях, адже ми не можемо однозначно пізнати «за плодами» глибину релігійної віри автора тексту (очевидно, язичника), тим більше не маємо права судити його, адже «Я сам відомщу за вас і сам вам воздам», – сказав Господь (Рим. 12:19).

«Тому мені шалено не подобається, скажімо, що наш князь Ігор, виголосивши перед дружиною монолог про те, що краще бути «потятим», аніж полоненим, сам потрапляє в полон і викупується із нього!.. І народ йому прощає... (?)»¹³. Подібна ситуація і з тим же закликом поета-Мазепи померти за віру – святі слова, але вони не підтвержені його особистим прикладом, тоді як фраза «Нуте врагів, нуте бити» явно суперечить біблійному постулату «Любіть ворогів своїх, благословляйте тих, хто вас проклинає, творіть добро тим, хто ненавидить вас, і моліться за тих, хто вас переслідує (Матвій, 5:44).

Фраза ж «І вольностей бороніте...» – також неоднозначна з точки зору релігійного (тут маємо на увазі християнські орієнтири) світогляду, який визнає смиренність фундаментальною християнською чеснотою, божественною властивістю. Про які «вольності» мова? Хіба метафізичні та релігійні. Адже у соціальних, суспільно-політичних координатах кріпацтво у цей час уже було запроваджене в Україні.

¹³ «Слухаю і записую музику революції»: Інтерв'ю в Ігоря Павлюка взяла Олена Логвиненко (2005), *Літературна Україна*, 13 січ.

І Кого мав на увазі гетьман Іван Мазепа, коли у своїй відомій «Думі» («Всі покою широ прагнуть») писав: «Жалься, Боже, України...»? Бога слов'янського язичеського пантеону? Христа? Когось іншого, нового, інтуїтивно означеного, але поетично-метафізично ще несформованого, неоформленого? Може, об'єднуюче онтологічне начало – Сонце?

Тому й віднесемо це питання разом із автором-провокатором до метафізичної системи духовних координат.

А наступним яскравим метафізиком української поезії, на наш погляд, є автор пісні «Їхав козак за Дунай» легендарний Семен Климовський (бл. 1705-бл. 1785), який сам був козаком і написав «Про правду і великодушність благодійників» та «Про правосуддя начальників».

3) Релігійний світогляд в українській поезії

«Релігія (від лат. *religio* – зв'язок) – віра в існування надприродних – персоніфікованих чи ні – сил, що супроводжується переконанням у здатності цих сил або сили (Бога, богів, Абсолюту, Космосу і т.п.) впливати на Всесвіт та на долю людей. Ця віра відбивається в думках, відчуттях і волі людини, включає в себе певний етично-естетичний кодекс, виражається в певному способі поведінки та/або ритуалах, за допомогою яких людина шукає схвалення та прихильності Бога або ж богів. За визначенням католицького теолога Ганса Кюнга, релігія є соціально-індивідуально реалізованим, втіленим в традиції та спільноті відношенням до чогось, що перевищує або охоплює людину та її світ, – до найвищої правдивої дійсності (Абсолютне, Бог, Нірвана); на відміну від філософії, в релігії мова йде про слово та шлях спасіння».

Тому, наприклад, християнська модель життєтворчості Поета – чи не оптимальна з точки зору доцільності поезії як такої, адже психотерапія прагне зробити життя людини кращим, а релігія (від полібожжя – до монобожжя, від язичества – до християнства) – щоби зробити душу людини кращою, спасенною, вічно-божественною.

Тобто в ідеалі поезія має привести поета чи «любителя поезії» через каяття (у гордині, марнославстві, сріблoloлюбстві тощо) до релігії, до віри, любові, оцерковлено-ритуалістичної чи ні, як-от, приміром, відлучене від ортодоксальної церкви «толстовство», – це вже окреме питання, нюанси, але до віри у загробне існування з усіма філософськими, психологічними моделями-матрицями. Відповідно поезія, яка активно прагне прославити автора-людину, а не Бога, – грішна, не має сенсу, «суєта і ловлення вітру». З іншого боку, існує думка, що людина, яка не вірить у Бога, не створить нічого безсмертно-божественного, а людина, яка вірить у Бога, не відчуває сенсу творити мирську поезію, хіба що поезію духовну, тобто ту, яка прославляє Всевишнього, веде до нього, а не автора, його кохану, чи, скажімо, країну з її штучно-умовними, твореними людьми інституціями. Власне пристрасне творення навіть ортодоксальної молитви є поезією-ритуалом, тому людина, яка молиться, – поет...

Первісні, поганські (політеїстичні) світоглядні дискурси, практично легко вписуються у метафізичні рамки (іноді навіть позитивістські), якщо та чи інша релігія загалом чи частково уже мертва (пантеон античних богів, слов'янське язичество), а якщо вона ще жива чи напівжива – то існує в контексті релігійної системи координат. Хоча якщо вербалізована поезія у різних її жанрових та презентаційних (філологічна поезія, експериментальна (паліндромі тощо), поезія-пісня)) виявах не дає реципієнту тонких енергій любові, надії, віри чи мудрості, або ж грубих енергій (заклику до бою, бунту, помсти тощо, адже за словами Миколи Бердяєва, творчість

може бути відповіддю як на поклик Бога, так і на поклик сатани) – вона також мертва, однією з ознак чого є надмірна ритуалізація поетичного дискурсу, як і дискурсу релігійного, коли ритуал, піар, піар-ритуал стають ерзацом краси, гармонії, справжньої віри, любові, надії.

Тому навіть у біблійному контексті язичники, як і бандити, що розкаялися, апріорі теоретично стоять ближче до Бога, ніж фарисеї та книжники, бо ж «Горе ж вам, книжники та фарисеї, лицеміри, що перед людьми зачинаєте Царство Небесне, бо й самі ви не входите, ані тих, хто хоче ввійти, увійти не пускаєте!» (від Матвія, 23:13).

Хоча, звичайно, поезія справжніх язичників і вірші поетів із слов'янськими язичеськими символами, знаками, міфами, як-от Перун, Стрибог, Велес, – різні явища. Бо, за великим рахунком, приклад поезії – молитви (розмови із Богом), як-от, приміром «Молитва проти замовляння чорного»: «Якщо є відчуття, що хтось закликав, то кладуть на вікно Алатир. Після чого виходять на двір і беруть через вікно Алатир. З свяченою Живою Водою тричі обходять хату, примовляючи:

*На всяке врем'я, на всякий час
Поклоняємося до Землі-Матінки з благим словом.
Довготерпеливий, багатомилостивий,
Праведник славлячої, що кривдників милує,
Всіх ти кличеш до Роду Єдиного і Прави Святої.
Заради Слави правої обертаєшся у своєму Духові.
Боже Свароже! Прийми молитву в цей час,
Яко сам себе у Сварожичах приймаєш,
Душу просвіти, тіло очисти
Від всякої хвороби, як сам Святий і Чистий.
Зціли немоці наші,
Обстав нас Рідними Богами! –*

читаємо у книзі «З Богами у Триглаві. Карби віровчення Рідної Православної Віри» (К.: Конфесійне видання Родового Вогнища Рідної Православної Віри, Літа Божого 7512, (2004 р.), 280 с.), яку впорядкував Володимир Куровський.

«Ця книга, – дивимося анотацію, – розповідає про світогляд і священне розуміння дійсності українцями-русичами колись і тепер. Вона стисло висвітлює частину Покона Рода – Карби віровчення Рідної Православної Віри, що збереглась у волховських, знахарсько-характерницьких родах Поділля, Закарпаття і Запоріжжя. Книжка містить Слави, Замовляння та Молитви Рідним Богам. Призначена для обрядової діяльності Волхвів, Відаючих та Жерців Родового Вогнища Рідної Православної Віри».

5. Результати і перспективи подальших досліджень.

У рамках єдиного релігійного світогляду у подальшому розглядатимемо кілька світоглядних принципів, теорій, однозначно передбачаючи їх поліваріантність у поезії і практичну нереальність існування кожного з них у чистому вигляді, включаючи навіть суто духовну поезію як жанр:

- світогляд язичеський (поети-прихильники того чи іншого політеїстичного культу як релігійного у конкретний реальний час);
- світогляд, оснований на доктринах основних світових релігій (християнський, ісламський, буддистський...);
- світогляд на основі інших світових релігій.

Серед ключових слів для маркування у тих чи інших українськомовних поетів саме релігійного світогляду: *Исус Христос, Діва Марія, апостол, ангел, хрест, ікона, храм, Сатана, Ірод, Палестина, Аллах, Магомет, Будда, нірвана, Перун...*

Кожна релігійна система характерна своїми символами, кодами, знаками – як «будівельним матеріалом» міфу, що ми розглянемо нижче.

Макіавеллі класифікував славетних людей за значущістю у такій послідовності: засновники релігій, володарі республік чи царств, видатні полководці, письменники¹⁴.

Саме поети в кожен окремий період історії народу вловлюють і закріплюють основний настрій національної екзистенції, творять національних богів та національні архетипи на основі циклічних матриць народної культури, як заявляв Мартін Гайдеггер у його дослідженнях, присвячених поезії Гельдерліна. А коли цивілізація у вигляді комп'ютерів, мобільних телефонів, глобальних квазікультурних проєктів, загалом втрати природно-сільських чи й урбаністичних контекстів традицій Великого Стилю трансформує кореневу систему поезії-пісні (від колискової до заклично-бойової), зводячи її до рекламних слоганів тощо, поет гине, деградує, або ж виступає головним трансформатором, руйнівником поезії, перетворюючись, приміром, у платного рупора якоїсь ідеології у маргінальному її прояві, а поезією в соціумі цікавляться лише самі поети, ієрархічна значимість яких у суспільстві стає доволі низькою.

Тому кожен істинний поет так чи інакше прагне створити свою релігію зі своєї життєтворчості: власне художньої творчості, своєї біографії, свого візуального образу.

6. Висновок.

Отже, поезія (музика Логосу) онтологічно вібує між трьома світоглядами – **релігійним, метафізичним і позитивістським** – і «живиться» від них, одночасно взаємно оновлюючи, збагачуючи їх охудожнені комунікативні властивості, адже, наприклад, метафізичні («гоголівські») фантазії казкарів, містиків завдяки впровадженню останніх досягнень науки в життя (безпровідний зв'язок, голограма тощо) стають фізичними реаліями – і навпаки. Літання на мітлах стало можливим не лише метафізично, а й фізично. Земний світ, очевидно, перебуває на завершальній стадії самопізнання, де практично не банкрутує релігія, але офізичнюється метафізика. НЛЮ чекають як з'яви Всевишнього – і навпаки, інколи світоглядно ототожнюючи їх. Відбувається тотальна деритуалізація, десакралізація видимого світу. Чи встигне «матриця» знову ритуалізуватися на якісно новому витку спіралі – ми не знаємо.

Головний парадокс у тому, що невіруюча людина не може бути поетом у повному розумінні цього слова, а істинно віруючому, наприклад, християнину також нема чого по-справжньому писати свою Книгу, адже вже є Біблія... Хіба що переспівувати її мотиви.

Тобто якраз на невидимій межі між світами і світоглядами й народжується те, що ми називаємо Поезією, що провокує до створення нових релігій, трансформуючи як позитивістський, так і метафізичний матеріал, збуджуючи спокійних і заспокоюючи збуджених.

¹⁴ Базилевський, В. (2008), *Холодний душ історії: Есеї, ст.*, Київ, Ярославів Вал, 680 с.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Арістотель. (2002), Нікомахова етика, Αριστοτελους. *Ηθικα Νικομαχεια*. Пер. В. Ставнюка, Київ, 480 с.
2. Арістотель. (1967), Поетика / Пер. Б. Тена; вступ. ст. і коментарі Й. Кобова, Київ, Мистецтво, 136 с.
3. Арістотель. (1978), Про мистецтво (фрагменти), *Всесвіт*, № 12. Арістотель. (2000), Політика / Пер. з давньогр. та передм. О. Кислюка, Київ, Основи, 239 с.
4. Базилевський, В. (2008), Холодний душ історії: Есеї, ст., Київ, Ярославів Вал, 680 с.
5. Голицына, Н. (2008), Почему люди верят в Бога? Ученые обещают ответ через 3 года. URL: <https://www.svoboda.org/a/471235.html>
6. Задорожний Д. (2016), «Сатанинські вірші» Салмана Рушді: книжка, яка вбиває живих та оживляє мертвих. URL: http://24tv.ua/sataninski_virshi_salmana_rushdi_knizhka_yaka_vbivaye_zhivih_ta_ozhivlyaye_mertvih_n750540
7. Кошуба М. (2012), Про «атеїзм» Григорія Сковороди. URL: <https://www.religion.in.ua/main/14044-pro-ateyizm-grigoriya-skovorodi.html>
8. Медвідь, І. (2016), За крок до сповіді, або останні дні Івана Франка, URL: <http://photo-lviv.in.ua/za-krok-do-spovid-i-abo-ostanni-dni-ivana-franka/>
9. Павлюк, І. (2003), *Діагностика і прогностика брехні: екскурси в теорію комунікації*, Львів, Сполом, 80 с.
10. Павлюк, І. (1997), *Митець – Влада – Преса: історико-типологічний аналіз*, Луцьк, Надстир'я, 112 с.
11. Письменники у пресі: українськомовний культурно-інформаційний простір Полісся, Холмщини, Підляшшя (1917-1944) та Волині 1917-2000 років (2010), *Монографія*, Луцьк, ВАТ «Волинська обласна друкарня», 148 с.
12. Пісні літературного походження (1989), *Закувала зозуленька, Антологія української народної творчості: Пісні, прислів'я, загадки, скоромовки*, Київ, Веселка, с. 377-402.
13. «Поезія – моя релігія...»: Розмова з письменником Ігорем Павлюком Тетяни Давидченко (2007), *Дзвін.*, Ч.9, С. 112-115.
14. Словник української мови (1978), Київ, Вид-во «Наукова думка», Т. 9, С.96.
15. «Слухаю і записую музику революції»: Інтерв'ю в Ігоря Павлюка взяла Олена Логвиненко (2005), *Літературна Україна*, 13 січ.
16. *Українська радянська енциклопедія / АН УРСР* (1962); голов. ред. М. П. Бажан, Т. 9, Маяк-Нахичевань, К., 568 с.
17. Эпштейн, М. (2016), *Поэзия и сверхпоэзия, О многообразии творческих миров*, СПб, Азбука-Аттикус, 480 с.

REFERENCES

1. Aristotle. (2002), *Nicomachean Ethics*, Αριστοτελους. *Ηθικα Νικομαχεια*. Trans. V. Stavniuk, Kyiv, 480 p.
2. Aristotle. (1967), *Poetics* / Trans. B. Tena; introduction. Art. and comments by J. Kobov, Kyiv, Art, 136 p.

3. Aristotle. (1978), *On Art (Fragments)*, The Universe, No. 12. Aristotle. (2000), *Politics / Trans. since ancient times. and pre. O. Kislyuk*, Kyiv, Fundamentals, 239 pp.
4. Basilevsky, V. (2008), *Cold shower of history: Essays*, Art., Kiev, Yaroslaviv Val, 680 p.
5. Golitsyna, N. (2008), *Why Do People Believe in God? Scientists promise an answer in 3 years*. URL: <https://www.svoboda.org/a/471235.html>
6. Zadorozhnyi D. (2016), *Salman Rushdie's «Satanic Verses»: A Book That Kills the Living and Revives the Dead*. URL: http://24tv.ua/sataninski_virshi_salmana_rushdi_knizhka_yaka_vbivaye_zhiv_ta_ozhivlyaye_mertvih_n750540
7. Koshuba, M. (2012), *On «Atheism» by Gregory Skovoroda*. URL: <https://www.religion.in.ua/main/14044-pro-ateyizm-grigoriya-skovorodi.html>
8. Medvid, I. (2016), *A Step Before Confession, or The Last Days of Ivan Franko*, URL: <http://photo-lviv.in.ua/za-krok-do-spovidi-abo-ostanni-dni-ivana-franka/>
9. Pavlyuk, Ihor (2003), *Diagnosis and prognosis of lies: excursions into the theory of communication*, Lviv, Spolom, 80 p.
10. Pavlyuk, Ihor (1997), *Artist – Power – Press: Historical and Typological Analysis*, Lutsk, Nadstyria, 112 p.
11. *Writers in the press: Ukrainian-speaking cultural and informational space of Polesie, Kholmshchyna, Podlasie (1917-1944) and Volyn 1917-2000 (2010)*, *Monograph*, Lutsk, OJSC «Volyn Regional Printing House», 148 pp.
12. *Songs of Literary Origin* (1989), Zakovalka Zozulenko, *Anthology of Ukrainian Folk Art: Songs, Proverbs, Puzzles, Patter-words*, Kyiv, Veselka, pp. 377-402.
13. «*Poetry is my religion...»*: Conversation with the writer Igor Pavlyuk Tatiana Davidchenko (2007), Bell., Part 9, pp. 112-115.
14. *Dictionary of the Ukrainian Language* (1978), Kyiv, Scientific Thought Edition, Vol. 9, p. 96.
15. «*I listen and record the music of the revolution»*: Interview with Igor Pavlyuk was taken by Elena Logvinenko (2005), *Literary Ukraine*, January 13.
16. *Ukrainska radianska entsyklopediia / AN URSR* (1962); holov. red. M. P. Bazhan, T. 9, Maiak-Nakhichevan, K., 568 s.
17. Epstein, MN (2016), *Poetry and Super Poetry, On the Diversity of the Creative Worlds*, St. Petersburg, ABC-Atticus, 480 pp.

**WORLD OUTLOOK BASES OF TEXTS AND LIFE TEXTS
OF UKRAINIAN POETS OF XVIII-XXI CENTURIES:
JOURNALISTIC ASPECT**

Ihor Pavlyuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str. 49, 79044, Lviv, Ukraine*

e-mail: Pihor@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-8698-3498>

The article by scientist and writer Ihor Pavlyuk describes the tendencies of formation and dynamics of transformations of ideological concepts (positivist, metaphysical, religious) of Ukrainian poets of different time periods (from Ivan Mazepa to poets of the XXI century) and their representations in the poetry of various verbalized contentforms. In particular, attention is focused on purely national symbols, symbols, mythologems in the formation and recreation of poetry's worldviews and their implementation in lifefacts, texts and their expansion into the global cultural and informational space. It is suggested by methods of arithmetic analysis (algebra to test harmony) to study the tendencies of the development of Ukrainian poetry of a really visible, verbally fixed Ukrainian and Ukrainian-language time space, having also followed the regularities of increasing or decreasing key words and changing their ontological meanings in the Ukrain / Ukrainian cultural and informational space of different centuries, the typology of the main, significant, historical events in which one way or another was engegrated by Ukraine – wars, revolutions, rebellions We, in particular, weighing on biographies of artists, the real fixed changes in their outlook: from the positivist - through metaphysical – to the religious or vice versa, or the existence simultaneously in this ideological triad, paying special attention to the study of transitional stages from one worldview to another, the period of worldview lobes poets under the influence of external or internal factors. Among the research methods used by us are: phenomenological (unbiased description), comparative (comparison of journalistic texts of the investigated period with texts of other historical periods), psychoanalytic (sensing archetypes), hermeneutical (penetration into the meanings of texts), semiotic (decoding of signs), game (disclosure mechanisms for the development of the phenomenon), deconstructivist (the search for marginal values in the texts and meanings of consciousness).

Key words: philosophy, positivism, metaphysics, religion, poetry, totalitarianism, communication, commerce, mythology, ideology, democratization, globalization.